

Joan BROSSA. **El dia a dia (1988-1992)**. Barcelona: Edicions 62 (Poesia núm. 109), 200XX, 160 p., 18 €.

La publicació de *El dia a dia* (1988-1992) de Joan Brossa, el més recent dels quatre llibres de poesia inèdits encara

—*Fora de l'umbracle* (1968), *Gual permanent* (1977) i *Mapa de lluites* (1979-1984)— és una ocasió excel·lent per descobrir el llibre que va obrir la darrera etapa literària del poeta. Són uns anys de gran producció poètica i plàstica, però també de canvis formals. Brossa atura la composició de sextines el 1986, i la publicació de la sèrie dels set *Entra-surts del poeta* s'acaba el 1989. *El dia a dia* és formalment proper a aquesta sèrie de set llibres compostos de poemes curts, sovint humorístics, poemes visuals i collages, però en alguns aspectes també se n'allunya. El més significatiu és la presència cada cop més marcada de la primera persona, autoreflexiva, més dubitativa davant la realitat, cada cop més present a *Passat festes* i sobretot el poema «Sumari astral» escrit el 1997. El lector de Brossa, tal com recorda la presentació de Glòria Bordons (que estableix la història del manuscrit, el situa dins l'obra del poeta i dona les primeres eines per a llegir-lo), ja coneixia alguns dels poemes, recollits a *Sumari astral*, l'antologia *La memòria encesa* i *Carrer de Wagner* (llibre de bibliòfil en col·laboració amb Antoni Tàpies). Malgrat que l'autor en distribuïu poemes

dins d'altres llibres, *El dia a dia* és un veritable llibre de poesia, molt construït, des del frontispici d'un únic sonet fins al petit poema «Fi» que el clou, passant per petits cicles en filigrana, «Fira» i «Espina», molt homogeni formalment —poemes curts en vers lliure, un sonet, un cal·ligràma i tres poemes visuals.

El títol és *a priori*, per un lector poc avesat a Brossa, paradoxal, allunyat de la imatge de poeta d'herència surrealista que la seva obra plàstica li ha donat. Apropa la poesia a un prosaisme —que el diccionari defineix justament com el negatiu de la poesia— quotidià, i el llibre, a un dietari. Però precisament un dels vessants més rics dins de l'obra brossiana és el que va anomenar *poesia quotidiana*, present des de *Em va fer Joan Brossa* el 1951. Quaranta anys després de trobar una via prosaica d'expressió sota els consells estètics i polítics de João Cabral de Melo, Brossa explora noves maneres de mirar el dia a dia amb uns altres ulls i d'avaluar-lo amb un punt de vista molt singular.

Quina mena de prosaisme, doncs? La tècnica més emprada per Brossa és la transcripció de la realitat, més o menys propera al collage pròpiament dit: manuals, instruccions d'objectes, etiquetes, llistes i també fragments de diàlegs («Tot berenant»), petites escenes, etc. Realitats quotidianes sentides, vistes o llegides, transcrits en vers lliure en gairebé tots els casos. A «El mirall a la pista» (p. 90) podem llegir: «No anava a la recerca de cap tema, / sinó que acceptava allò que li arribava, / encara que fos en forma d'un retall / de diari: en aques-

ta acceptació natural / s'han anat formant els llibres. / Crear un sentit en coses que no en tenien.» Una tercera persona que bé podria ser un jo disfressat. Brossa dóna el nom de «Calc» (p. 116) quan transcriu els barbarismes de la parla quotidiana presa dins d'una botiga qualsevol. Calc i transcripció rebutgen els principis estètics de la narració «realista» —només cal seguir les sàtires que Brossa ha fet sobre el gènere més prolífic del realisme, la novel·la (p. 81), que construeix una realitat global dins la qual les accions i els objectes tenen una funció d'exemple— per a introduir la realitat fragmentària més despullada, aparentment insignificant, objectes i escenes quotidians. Així «va[ig] traient la pols del llenguatge» (p. 140). *El dia a dia* pot ser una porta per entendre l'obra objectual de Brossa, que també treballa a partir de fragments insignificants de la realitat per treure'ls la pols de l'ús prosaic.

És, però, un prosaisme guiat pel jo poètic, present a la meitat dels poemes, que transcriu la realitat i sovint dóna un punt de vista. El Brossa literari dels darrers anys és més *discursiu* i menys el·líptic. A vegades, fa de la realitat un emblema (on l'església i el «poder» celebren festes) com a «Amb una A a la mà» (p. 46). Llavors apareix clarament el discurs crític, explícitament personal i sovint amb un caire sentencios. És el to que dóna el primer poema del llibre, on el sonet té una de les seves funcions clàssiques, l'argumentativa, tancat pel prescriptiu «Cal sortir del ramat amb valentia...». Brossa sol·licita explícitament l'esforç del lector tant en el moment de llegir com a la vida: «Hi ha uns llibres que es deixen llegir / i uns altres que hi has d'anar.». Llegir bé i sortir dels guarismes

van de braç. La majoria dels poemes porten implícitament el missatge crític i demanen una operació deductiva. El poeta fa l'ullet al lector per assegurar l'entesa ideològica, i sovint és el títol qui té aquesta funció, com a «Els tres regals de la ministra» (p. 34). Però la realitat transcrita és a vegades totalment insignificant, petites catàstrofes: com un avi, «M'assec en un balancí i miro per la finestra», «observo...» (p. 57) debats ociosos, casos, fets i gent que «passen». El títol del recull és una glosa d'aquest *tipus* de poesia literària de Brossa.

El dia a dia de Joan Brossa està habitat també pels objectes de màgia que manipula (p. 155). Però sempre el mirar, l'ull (és ben rellevant que un dels poemes visuals inclosos dins del recull sigui «Lletra-ull») és l'inici no tan sols de l'experiència per a Brossa, sinó també de l'elaboració de molts dels seus poemes. Brossa va prescriure sempre l'aprenentatge del *saber mirar*, i «saber» en aquest cas té un sentit ple: és mirar i saber alhora. És dins d'aquest marc que podem entendre la seva crítica del llenguatge, de la cultura i de la literatura, que massa sovint estan en mans d'«especialistes» (p. 30) que generen discursos buits i una cultura sense ulls. «Voldria fer poemes que no generessin / llenguatge sinó que en suprimissin.». El recull és la posada a punt de mètodes per a suprimir-ne i per mirar la realitat amb instruments nous, allunyats de qualsevol lirisme. La desconfiança davant del llenguatge i la literatura són temes presents a tota l'obra de Brossa, però *El dia a dia* obre l'etapa, gairebé tota publicada, on ho són cada cop més.

Marc Audí